ECLI:LV:RAT:2019:1007.C30471618.8.S
Arhīva Nr. CA-1977-19/25

SPRIEDUMS
LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ
2019.gada 7.oktobrī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese L.Volberga,
tiesnese L.Pliča,
tiesnese I.Stuberovska
ar tiesas sēdes sekretāri S.Kazaini,
piedaloties tulcei S.Pronckutei-Ziemelei
un zvērinātai advokātei J.Averinskai,
izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu /pers. A/ prasībā pret /pers. B/ par dāvinājuma atsaukšanu rupjas nepateicības dēļ un morālā kaitējuma piedziņu sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019.gada 9.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Prasītāja/pers. A/ 2018.gada 29.februārī cēlusi prasību pret atbildētāju /pers. B/ par dāvinājuma līguma atsaukšanu rupjas nepateicības dēļ un morālā kaitējuma piedziņu, lūdzot tiesu: 1) atzīt par spēkā neesošu 2003.gada 30.jūnija dāvinājuma līgumu, kas noslēgts starp /pers. A/ un /pers. B/; 2) dzēst Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr./numurs A/II.daļas 1.iedaļas ierakstus Nr.4.1 -4.5., attiecīgi dzēšot ierakstus II.daļas 2.iedaļas ierakstu Nr.1.1 un III.daļas 1.iedaļas ierakstus Nr.1.1. un 1.2., kas attiecināmi uz 30.06.2003. dāvinājuma līguma reģistrāciju zemesgrāmatā; 3) piedzīt no atbildētāja par labu prasītājai morāla kaitējuma atlīdzību EUR 3000.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] 2003.gada 30.jūnijā pie zvērināta notāra Brigitas Bazevičas prasītāja noslēdza dāvinājuma līgumu par viņai piederošā dzīvokļa īpašuma /adrese/, kadastra Nr./numurs B/, dāvināšanu dēlam /pers. B/ ar uzlikumu – dzīvokļa tiesības prasītājai līdz mūža beigām, kas ierežistrēts ar aktu un apliecinājumu reģistrā ar Nr.4797.

[1.2] 2009.gadā atbildētājam bija piespriests reāls brīvības atņemšanas sods, kuru viņš izcieta Baltkrievijā. Pēc cietumsoda izciešanās 2016.-2017.gadā atbildētājs ieradās pie prasītājas, piekāva, iesita pa galvu, žņaudza, atņēma atslēgas un aizvēra durvis, atstājot prasītāju ārpusē bez mantām un zālēm, paziņojot, ka prasītājas vieta ir miskastē. Tika izsaukta policija un ātrā palīdzība. Prasītājai ir slima sirds, vāja atmiņa, valsts valodu neprot. No ievietošanas stacionārā atteicās, jo bija bail, ka pēc tam nevarēs nokļūt dzīvoklī. Šādas atbildētāja darbības pret prasītāju uzskata par rupju nepateicību gan vārdos gan darbos, radot apdraudējumu viņas dzīvībai un veselībai, radot apstākļus, ka prasītāja varēja palikt bezpalīdzības stāvoklī.

[1.3] Apstāklis, ka policija nav uzsākusi kriminālprocesu vai administratīvā pārkāpuma lietvedību, nevar būt par šķērsli lūgt tiesu atzīt atbildētāja darbības par rupju pret dāvinātāja personību vērstu nepateicību. Vērā būtu ņemams fakts, ka prasītāja ir ne tikai dāvinātāja, bet arī atbildētāja māte un šāda atbildētāja attieksme pret viņu ir uzskatāma par neatļautu un nepieklājīgu darbību, kas ir pretēja labiem tikumiem un sadzīviskām normām. Līdz ar to prasītāja lūdz tiesu atsaukt dāvinājumu rupjas nepateicības dēļ.

[1.4] Uzskata, ka atbildētāja darbības būtu vērtējamas kā personiskais aizskārums, neatļauta darbība, kura pazemoja prasītāju kā cilvēku, kā māti, lika izjust savu bezspēcīgumu un atkarību no atbildētāja, pārdzīvojumus, ka prasītāja izaudzinājusi tik nepateicīgu dēlu. Norāda, ka atbildētājam ir jākompensē prasītājai nodarītais kaitējums naudā 3000 EUR apmērā.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1919., 1635.pantu.

[2] 2018.gada 12.martā tiesā saņemti atbildētāja /pers. B/ paskaidrojumi, no kuriem izriet, ka atbildētājs celto prasību neatzīst (lietas 21.-22.lapa).

[2.1] Paskaidrojumos cita starpā norādīts, ka pušu starpā ir bijušas normālas attiecības, ko pierāda paskaidrojumiem pievienotās fotogrāfijas. Atbildētājs uzskata, ka prasītājai ir problēmas ar alkoholu. Uzskata, ka prasība satur neapšaubāmi maldīgas ziņas. No paskaidrojumiem izriet, ka kāda persona vai personu grupa tīši noveda prasītāju līdz alkoholiskās atkarības stāvoklim, manipulējot ar viņas apziņu, un pamudināja veikt neapdomātās darbības. Atbildētāja ieskatā tas tiek veikts, lai varētu atsavināt prasītājai piederošo dzīvokli.

[3] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019.gada 9.aprīļa spriedumu (lietas 63.-67.lapa) prasība tika pilnīgi noraidīta.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] 2003.gada 30.jūnijā starp prasītāju kā dāvinātāju un atbildētāju kā apdāvināto noslēgts Dāvinājuma līgums, saskaņā ar kuru prasītāja uzdāvināja atbildētājam sev piederošo nekustamo īpašumu – dzīvokli /adrese/.

[3.2] Saskaņā ar līguma 4.punktu, prasītāja uzdāvināja dzīvokli ar nosacījumu, ka viņai saglabājas tiesības dzīvot minētajā dzīvoklī līdz sava mūža beigām, kā arī bez prasītājas rakstiskas piekrišanas atbildētājam nav tiesību minēto dzīvokli pārdot, dāvināt, ieķīlāt, vai citādi atsavināt. Līdzēji vienojās, ka dzīvokļa atsavināšanas gadījumā atbildētājam jānodrošina prasītāju ar citu dzīvojamo platību, nopērkot uz viņas vārda mazāku vienistabas dzīvokli.

Konstatēts, ka atbildētājs pilda dāvinājuma līgumā noteiktos nosacījumus, un prasītāja dzīvo uzdāvinātajā dzīvoklī.

[3.3] Spriedumā norādīts, ka no Civillikuma 1912.panta nosacījumiem izriet, ka dāvinājums ir divpusējs darījums, ko dāvinātājs slēdz aiz devības. Attiecīgi, dāvinātājam nav juridiska pienākuma apdāvinātajam dot kādu mantisku vērtību (dāvinājuma priekšmetu), bet viņš to vēlas darīt, izrādot savu labvēlību.

Lietā pastāv strīds, vai atbildētāja rīcībā ir saskatāma Civillikuma 1919.pantā paredzētā apdāvinātā rupja nepateicība.

[3.4] Civillikuma 1919.pants noteic, ka dāvinājumu var atsaukt apdāvinātā rupjas nepateicības dēļ. Par apdāvinātā nepateicību jāatzīst dāvinātāja rupji apvainojumi vārdos vai darbos, viņam tīši nodarīts svarīgs mantisks zaudējums un viņa dzīvības apdraudējums, kā arī viņa atstāšana bezpalīdzības stāvoklī, ja bijis iespējams viņam palīdzēt.

[3.4.1] Tiesa atsaukusies uz prasības pieteikumā norādīto, ka atbildētājs pēc cietumsoda izciešanās 2016.-2017.gadā ieradās pie prasītājas, piekāva, iesita pa galvu, žņaudza, atņēma atslēgas un aizvēra durvis, atstājot prasītāju ārpusē bez mantām un zālēm, paziņojot, ka viņas vieta ir miskastē. Prasītāja uzskata, ka atbildētāja vardarbība pret viņu ir pamats lūgt tiesu atsaukt dāvinājumu rupjas nepateicības dēļ.

Savukārt tiesas sēdē prasītāja norādīja, ka atbildētājs viņai nepalīdz finansiāli un dāvinājuma līgums tika noslēgts ar varu. Dzīvoklis pieder viņai, jo prasītājai to piešķīra vēl PSRS laikos. Par prasības pieteikumā norādīto vardarbības faktu prasītāja sniedza neskaidrus paskaidrojumus, nevarēja nosaukt notikuma datumu. Norādīja, ka atbildētājs viņu ieslēdza dzīvoklī, neapstiprināja vardarbības faktu no atbildētāja puses.

[3.4.2] Lietas materiāliem ir pievienota Neatliekamās medicīniskās palīdzības (turpmāk NMP) dienesta atbilde, kurā norādīts, "ka no /pers. A/ NMP dienesta Operatīvās vadības centrā saņemts izsaukums 2015.gada 28.septembrī, plkst.15:31:50. Izsaukuma motīvs – piekauts, sasists, saspārdīts. Izsaukuma vietas adrese - /adrese/. NMP brigādes vadītāja veiktie ieraksti liecina, ka paciente sūdzības neuzrāda, lietojusi alkoholu, grib, lai NMP brigāde atver durvis; paciente sauc NMP, jo dēls ir aiztaisījis dzīvokļa durvis un paciente netiek ārā no dzīvokļa patstāvīgi. Aizbraucot uz izsaukumu, paciente nosauc dēla tālruņa numuru un Valsts policijas darbinieki to sazvana. Dēls ierodas uz izsaukuma adresi, lai atvērtu pacientei durvis un izskaidrotu situāciju, kāpēc aiztaisījis durvis. Tiek noskaidrots, ka dēls ir aiztaisījis durvis, jo paciente sākusi lietot alkoholu pastiprināti, un, lai tā neietu uz veikalu pakaļ alkoholam. Attaisot durvis, paciente traumas faktu noliedz, saka, ka dēls nebija piekāvis, bet viņa no tā baidās, jo dēls aizrāda, ka viņa lieto alkoholu. Pati sieviete sākumā par alkohola lietošanu nevēlas teikt, bet vēlāk atzīstas, ka ir lietojusi alu. Pēc dēla vārdiem paciente vairākus gadus lieto alkoholu gandrīz ikdienā. Pēc apskates paciente par veselību nesūdzas, ir laimīga, ka durvis atvērtas, no NMP neko vairs nevēlas. Dēls paliek ar māti, lai uzraudzītu, stabilā stāvoklī paliek izsaukuma adresē".

Tiesa secinājusi, ka lietā vienīgais pierādījums prasības pieteikumā norādītajam notikumam ir NMP dienesta vēstule. Tā kā dāvinātājs aiz devības nodod apdāvinātajam mantisku vērtību, pretī nesaņemot nekādu mantisku labumu, neapšaubāmi būtu sagaidāms, ka apdāvinātais pret dāvinātāju izturas ar cieņu un pateicību.

[3.5] Tiesa atzinusi, ka ne katra nepateicības izpausme pēc dāvinājuma līguma noslēgšanas dod pamatu dāvinājuma atsaukšanai. Dāvanas saņēmējs parasti ir pateicīgs par dāvanu un to izrāda arī dāvinātājam. Likums nenosaka, cik ilgi un cik daudz pateicības jāizrāda apdāvinātajam. Toties, ja apdāvinātais izrāda rupju nepateicību, dāvinājumu var atsaukt (*K. Torgāns. Saistību tiesības. II daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2008, 69.lpp*).

Tiesa atzinusi, ka lietā esošie pierādījumi par rupjās nepateicības faktu ir pretrunīgi, un proti.

Prasības pieteikumā prasītāja norāda, ka atbildētājs viņu piekāva un nelaida iekšā dzīvoklī, bet tiesas sēdē prasītāja uzsvaru lika uz apstākli, ka atbildētājs viņai nepalīdz finansiāli. Savukārt NMP dienesta atbildē norādīts, ka prasītāja sūdzējās, ka dēls viņu ir ieslēdzis dzīvoklī un neļauj iet pirkt alkoholu.

[3.5.1] Vērtējot atbildētāja rīcību, ieslēdzot prasītāju viņas dzīvoklī, tiesa atzinusi, ka nav secināms, ka lietā ir iesniegti pierādījumi, kas apliecinātu faktu, ka minētā atbildētāja rīcība apdraudējusi prasītājas dzīvību, vai ka prasītāja būtu atradusies bezpalīdzības stāvoklī.

No NMP dienesta atbildes secināms, ka, atbraucot pie prasītājas, nekādas sūdzības netika saņemtas, vardarbības fakts tika noliegts, vispārējais pacientes stāvoklis apmierinošs, vienīgā vēlme bija attaisīt durvis, pēc apskates ir laimīga, paliek kopā ar dēlu – atbildētāju. Turklāt ir vērā ņemams fakts, ka prasītāja ilgstošā laika periodā pēc 2015.gada septembra notikuma, kad tika saukta NMP, nav vērsusies tiesā, kas nebūtu sagaidāms, ja prasītāja šīs darbības būtu uztvērusi par rupju nepateicību no atbildētāja puses.

[3.5.1] Tiesa ņēmusi vērā apstākli, ka starp pusēm pastāv materiāla rakstura strīds, jo par strīdus dzīvokli ir izveidojies parāds par apsaimniekošanu un komunālajiem pakalpojumiem, kas piedzīts ar tiesas spriedumu. Prasītāja uzskata, ka atbildētājam finansiāli viņai jāpalīdz.

Ņemot vērā visu minēto, tiesa atzinusi, ka nav konstatējama apdāvinātā rupja nepateicība, kas varētu dot pamatu dāvinājuma atsaukšanai Civillikuma 1919.panta izpratnē.

[4] Par pirmās instances tiesas spriedumu apelācijas sūdzību iesniedza prasītāja /pers. A/ (lietas 68.-69.lapa).

Apelācijas sūdzība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[4.1] Tiesa atbilstoši tiesību normas jēgai un būtībai nav piemērojusi Civilprocesa likuma 104.panta otro daļu, proti.

Atbildētājs visās tiesas sēdēs tika atzinis, ka 2015.gada 25.septembrī bija ieslēdzis prasītāju dzīvoklī un atstājis bez palīdzības. Prasītāja pati izsauca medicīniskās palīdzības brigādi, kura ieradās un sagaidīja atbildētāju.

Nevar piekrist tiesas secinājumam, ka šis notikums prasītājai bija maznozīmīgs un nav radījis nekādu aizskārumu. Izdarot secinājumu par maznozīmīgumu, tiesa nav ņēmusi vērā to, ka notikums bija pēc tam, kad prasītāja bija pārcietusi insultu. Prasītājai līdz šim ir traucēta runa un pavājinātas spējas nodrošināt savu interešu aizsardzību, aprakstīt notikuma gaitu. Līdz ar to vienīgais pierādījums ir Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta ziņojums, kurā ir fiksēta informācija no atbildētāja vārdiem.

Norādīts, ka vispārzināms ir fakts, ka insulta izpausmes ir līdzīgas alkohola apreibinājumam. Uz to ir norādīts gan medicīniskajā literatūrā, gan palīdzekļos par medicīniskās palīdzības sniegšanu, gan vispārējās informācijas līdzekļos. Līdz ar to tiesai nebija pamata uzskatīt, ka prasītāja atradās nevis pēcinsulta stāvoklī, bet alkohola reibumā, it sevišķi, ņemot vērā, ka neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāde alkohola lietošanas faktu ar zinātniskām metodēm nav pārbaudījusi.

[4.2] Apelatore uzskata, ka tiesa ir ignorējusi Latvijas Republikas Satversmes 94.pantu.

Norādīts, ka no vairākiem Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu departamenta spriedumiem, tajā skaitā dzīvokļa lietošanas jomā, izriet, ka "Satversmē garantēto tiesību aizskārums katrā ziņā atzīstams par personas tiesību un interešu ievērojamu apdraudējumu likuma "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību" 23.panta izpratnē".

Tā kā atbildētājs pats atzina brīvības atņemšanas faktu, ņemot vērā minēto, tiesai nebija pamata uzskatīt prasītājas brīvības atņemšanu un ieslēgšanu dzīvoklī par nebūtisku un maznozīmīgu un noraidīt prasību neatkarīgi no tā, kādu motīvu vadīts rīkojies atbildētājs.

Ja prasītājs uzskatīja, ka prasītājas uzvedība apdraudēju viņu pašu vai apkārtējos, tad likums nosaka noteiktu kārtību, kādā atbildētājam bija jārīkojas, proti, atbilstoši Ārstniecības likuma 62. vai 63.pantam, Civilprocesa likuma sevišķās tiesāšanās kārtībā. Atbildētājs, kurš izmanto jurista pakalpojumus, to nav veicis, uzskatot par pieļaujamu vardarbīgu attieksmi ar spēka pielietošanu, jo citādi brīvības atņemšana nevarēja notikt un citādi nevar izskaidrot, kādēļ Neatliekamās medicīniskās palīdzības brigādei, lai nokļūtu dzīvoklī, vajadzēja izsaukt policiju un atbildētāju.

Ņemot vērā minēto un vadoties no Civilprocesa likuma 416.-418.panta, lūdz tiesu:
1) izskatīt lietu apelācijas kārtībā; 2) atcelt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019.gada 9.aprīla spriedumu; 3) taisīt jaunu spriedumu un prasību apmierināt.

[5] Apelācijas instances tiesas sēdē prasītāja /pers. A/ prasību un apelācijas sūdzību uzturēja. Paskaidroja, ka lūdz atsaukt dāvinājumu. Uzskata, ka dēls ir slikts, jo viņš nemaksāja par dzīvokli. Bez tam viņš 6,5 gadus bija cietumā. Uzskata, ka dēls grib izlikt viņu no dzīvokļa. Uzskata dēlu par krāpnieku. Atbildētājs atņēma viņas pensiju un viņa nevarēja nopirkt zāles. Dēls gribēja viņu nogalināt un viņa bija spiesta izsaukt "ātro palīdzību" un policiju.

[5.1] Atbildētāja/pers. B/ pārstāvis uz pilnvaras pamata /pers. C/ tiesas sēdē prasību un apelācijas sūdzību neatzina un apstiprināja paskaidrojumos

par prasību un apelācijas sūdzību minētos argumentus. Papildus paskaidroja, ka prasītājai diemžēl ir problēmas ar alkoholu. Pie viņas vienmēr ir nākušas kompānijas un atbildētājs viņu vienmēr ir gribējis pasargāt no alkohola. Tādā veidā ir sanācis konflikts. Ieslēdzot prasītāju dzīvoklī, atbildētājs neskatījās likumā kā rīkoties. Prasītājai bija pieejams zvans un viņa varēja tikt uz jebkuru vietu, piezvanot dēlam, kurš atradās 10 minūšu attālumā.

Motīvu daļa

Civillietu tiesas kolēģija, uzklausījusi pušu sniegtos paskaidrojumus, izvērtējusi apelācijas sūdzības motīvus un lietā esošos materiālus, atzīst, ka prasība nav pamatota un ir noraidāma.

[6] Civilprocesa likuma 426.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību un pretapelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajās sūdzībās.

Ņemot vērā minētās likuma normas nosacījumus un to apstākli, ka prasītāja pirmās instances tiesas spriedumu pārsūdzējusi pilnā apmērā, tiesas kolēģija atzīst, ka lieta izskatāma pēc būtības pilnas celtās prasības apjomā.

Savukārt Civilprocesa likuma 432.panta piektajā daļā ir noteikts, ka sprieduma motīvu daļā norāda šā likuma 193.panta piektajā daļā minētos apstākļus, kā arī motivē attieksmi pret pirmās instances tiesas spriedumu. Ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai. Šādā gadījumā šā likuma 193.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Pamatojoties uz minēto tiesību normu, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019.gada 9.aprīļa spriedums ir pareizs un lietas faktiskajiem apstākļiem atbilstošs, līdz ar ko Civillietu tiesas kolēģija pievienojas šī sprieduma motivācijai un neatkārto minētos argumentus.

[7] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 430.panta trešās daļas nosacījumiem fakti, kas konstatēti pirmās instances tiesā, apelācijas instances tiesā nav jāpārbauda, ja tie nav apstrīdēti apelācijas sūdzībā.

Tiesas kolēģija atzīst, ka lietā nav strīda par faktiskajiem apstākļiem, un proti.

[7.1] 2003.gada 30.jūnijā starp prasītāju kā dāvinātāju un atbildētāju kā apdāvināto noslēgts Dāvinājuma līgums, saskaņā ar kuru prasītāja uzdāvināja atbildētājam sev piederošo nekustamo īpašumu – dzīvokli, /adrese/ (lietas 9.-10.lapa).

Saskaņā ar līguma 4.punktu, prasītāja uzdāvināja dzīvokli ar nosacījumu, ka viņai saglabājas tiesības dzīvot minētajā dzīvoklī līdz sava mūža beigām, kā arī bez prasītājas rakstiskas piekrišanas atbildētājam nav tiesību minēto dzīvokli pārdot, dāvināt, ieķīlāt, vai citādi atsavināt. Līdzēji vienojās, ka dzīvokļa atsavināšanas gadījumā apdāvinātajam jānodrošina dāvinātāju ar citu dzīvojamo platību, nopērkot uz viņas vārda mazāku vienistabas dzīvokli.

[7.2] Kā izriet no prasības pieteikuma, atbildētājs attiecībā pret prasītāju veicis darbības, kuras viņa uzskata par rupju nepateicību gan vārdos, gan darbos, radot apdraudējumu viņas dzīvībai, veselībai, kā arī radot apstākļus, ka prasītāja varēja palikt bezpalīdzības stāvoklī.

Saskaņā ar Civillikuma 1919.panta pirmās daļas nosacījumiem dāvinājumu var atsaukt apdāvinātā rupjas nepateicības dēļ. Minētā panta otrajā daļā ir noteikts, ka par apdāvinātā nepateicību jāatzīst dāvinātāja rupji apvainojumi vārdos vai darbos, viņam tīši nodarīts svarīgs mantisks zaudējumu un viņa dzīvības apdraudējums, kā arī viņa atstāšana bezpalīdzības stāvoklī, ja bijis iespējams viņam palīdzēt.

Tiesas kolēģija, analogi pirmās instances tiesai, atzīst, ka prasītājas argumenti attiecībā uz rupjas nepateicības faktu no atbildētāja puses ir pretrunīgi. No prasības pieteikuma izriet, ka atbildētājs nav laidis viņu dzīvoklī un pielietojis fizisku vardarbību pret prasītāju. Savukārt no prasītājas paskaidrojumiem pirmās instances un apelācijas instances tiesā izriet, ka prasītāja rupju nepateicību saskata tajā apstāklī, ka atbildētājs viņai nepalīdz finansiāli un nemaksā par dzīvokli.

[7.3] Izšķirot konkrēto strīdu, tiesas kolēģija ņem vērā judikatūrā (*Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2012.gada 12.februāra spriedums civillietā Nr.C02029209, kur ar Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 5.augusta rīcības sēdes lēmumu atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību*) nostiprinātās atziņas, ka dāvinājums ir tiesisks darījums, ar kuru kāds aiz devības, nevis aprēķina, aiz vēlēšanās darīt otram labu, bez atlīdzības dod mantisku vērtību, un vienīgais, ko uzliek par pienākumu, pieņemt šo dāvinājumu. Dāvinājums neuzliek par pienākumu ne sekot apdāvinātāja ikdienas dzīvei, ne ikdienā interesēties par viņa veselības stāvokli.

Saskaņā ar Civillikuma 1928.panta noteikumiem katram dāvinājumam var pievienot sevišķu uzlikumu, ar kuru vai nu tuvāk norādīts, kādā kārtībā vai kādam mērķim jāizlieto saņemtā dāvana, vai arī aprobežots tiesības ilgums tādā kārtā, ka apdāvinātajam uzlikts pienākums atdot vēlāk visu priekšmetu vai daļu no tā kādam citam. Dāvinātājs var arī uzlikt apdāvinātam kādu pretpienākumu.

[7.3.1] Konkrētajā gadījumā konstatējams, ka vienīgais uzlikums, kuru paredz strīdus dāvinājuma līgums, ir prasītājas tiesības dzīvot strīdus dzīvoklī līdz mūža beigām un aizliegums atbildētājam bez prasītājas rakstikas piekrišanas atsavināt strīdus dzīvokli vai to ieķīlāt. Taču minētais dāvinājuma līgums neietver pienākumu rūpēties par prasītājas uzturu vai veselības stāvokli.

Dāvinājuma līgums nav pamats, lai apdāvinātam rastos uztura došanas pienākums vai arī kāds cits materiāls pienākumns. Ja dāvinājums būtu uztura došanas saistību rašanās pamats, tad līdz ar to dāvinājums zaudētu savu bezatlīdzības raksturu (skat. *Zvirgzdiņa A. Kādi ir dāvinājuma atsaukšanas noteikumi. Jurista vārds. 2004.g.20.01. nr.2(307*).

Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesas kolēģija atzīst, ka strīdus dāvinājuma līgums konkrētajā gadījumā neparedz atbildētāja pienākumu sniegt prasītājai materiālu palīdzību.

[7.3.2] Neapšaubāmi, Civillikuma 188.pants atbildētājam kā prasītājas dēlam uzliek pienākumu uzturēt savu māti. Taču tiesas kolēģija atzīst, ka pat gadījumā, ja šis pienākums netiek pildīts, tas nevar būt pamats rupjas nepateicības konstatēšanai, kuras kritēriji doti Civillikuma 1919.panta otrajā daļā.

No prasības pieteikuma izriet, ka atbildētājs pret prasītāju ir pielietojis fizisku vardarbību, taču pirmās instances tiesā prasītāja vardarbības faktu no atbildētāja puses neapstiprināja. Apelācijas instances tiesā paustais prasītājas arguments, ka dēls viņu gribēja nogalināt, ir pretrunā viņas teiktajam pirmās instances tiesā, ka vardarbība no dēla puses nav bijusi. Šādos apstākļos tiesai nav pamata vērtēt vardarbības faktu.

[7.3.3] No prasības pieteikuma un prasītājas paskaidrojumiem gan pirmās instances tiesā gan apelācijas instances tiesā izriet, ka atbildētājs ieslēdzis viņu dzīvoklī, tādejādi apdraudot viņas dzīvību un veselību un atstājot bezpalīdzības stāvoklī.

Lietā nav strīda par to, ka atbildētājs 2015.gada 28.septembrī prasītāju bija ieslēdzis dzīvoklī, /adrese/. Kā izriet no atbildētāja paskaidrojumiem, tas tika darīts tāpēc, lai viņa nevarētu aiziet uz veikalu pēc alkohola. Kā izriet no lietas materiālos esošās Neatliekamās medicīniskās palīdzības (turpmāk-NMP) 2018.gada 20.jūnija izziņas
Nr.1-20.4/76 (lietas 43.-44.lapa), prasītāja 2015.gada 28.septembrī bija izsaukusi NMP, jo dēls bija aiztaisījis viņas dzīvokļa durvis, līdz ar ko viņa patstāvīgi netika no tā ārā. No minētās izziņas izriet, ka pēc NMP brigādes ierašanās prasītāja nekādas sūdzības netika uzrādījusi, viņas veselības stāvoklis bija apmierinošs, viņa par savu veselības stāvokli netika sūdzējusies un stabilā stāvoklī palika savā dzīvoklī.

No minētā izriet secinājums, ka atbildētāja rīcība, ieslēdzot prasītāju dzīvoklī, nekādā veidā nav radījusi draudus viņas dzīvībai vai veselībai.

[7.3.4] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 104.panta otrās daļas nosacījumiem, ja viena puse atzīst faktus, ar kuriem otra puse pamato savus prasījumus vai iebildumus, tiesa var atzīt šādus faktus par pierādītiem, ja tai nav šaubu, ka atzīšana notikusi viltus, vardarbības, draudu vai maldības

ietekmē vai arī lai slēptu patiesību.

Tiesas kolēģija par nepamatotu atzīst apelācijas sūdzības argumentu, ka pirmās instances tiesa nav piemērojusi šo likuma normu, jo nav ņēmusi vērā faktu, ka atbildētājs pats atzina faktu, ka 2015.gada 25.septembrī ieslēdza prasītāju dzīvoklī un atstāja bez palīdzības.

Tiesas kolēģija norāda, ka, lai atzītu, ka prasītāja tika atstāta bezpalīdzības stāvoklī, tiesai būtu nepieciešams nodibināt, ka prasītāja, pirmkārt, atradusies dzīvībai bīstamā stāvoklī. Otrkārt, prasītājai nebūtu iespējas parūpēties par sevi vecuma, slimības vai savas nevarības dēļ. Treškārt, atbildētājs, zinot par dzīvībai bīstamo stāvokli, nav nodrošinājis nepieciešamo un acīm redzamo palīdzības sniegšanu. Bez tam par atstāšanu bezpalīdzības stāvoklī varētu atzīt atbildētāja rīcību, ar kuru prasītāja tiktu nostādīta dzīvībai bīstamā stāvoklī.

Kā jau tiesa to tika norādījusi, nav pamata secinājumam, ka atbildētājs, 2015.gada 25.septembrī, ieslēdzot prasītāju dzīvoklī, būtu radījis draudus viņas dzīvībai vai veselības stāvoklim. Jāņem vērā arī tas, ka NMP izsauca pati prasītāja, kaut gan pēc tam no hospitalizācijas atteicās un palika savā dzīvoklī.

No NMP izziņas izriet, ka prasītājai 2015.gada septembra sākumā bijušas veselības problēmas, līdz ar ko viņa bijusi ievietota slimnīcā "Gaiļezers". Taču šis fakts augstākminēto apstākļu dēļ, nedod pamatu secinājumam, ka prasītāja 2015.gada 25.septembrī būtu atradusies bezpalīdzības stāvoklī.

[7.3.5] No apelācijas sūdzības izriet, ka tiesa ir ignorējusi Satversmes 94.panta noteikumus, ka ikvienam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību. Nevienam nedrīkst atņemt vai ierobežot brīvību citādi kā tikai saskaņā ar likumu.

Izvērtējot minēto apelācijas sūdzības argumentu, tiesas kolēģija ņem vērā tiesību doktrīnas atziņas, un proti, ka ne katra nepateicības izpausme dod pamatu dāvinājuma atsaukšanai. Strīdus gadījumā tiesai jāveic samērā grūts uzdevums, lai izvērtētu, vai ir bijusi rupja nepateicība, kuras konstatēšanai lietojami tikpat grūti novērtējami kritēriji, kas norādīti panta otrajā daļā: rupji apvainojumi, tīšs svarīgs zaudējums, atstāšana bezpalīdzības stāvoklī, ja ir bijusi iespēja palīdzēt (*Civillikuma komentāri Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Mans īpašums. Rīga, 2000.g., 371.-372.lpp.*)

Nav izslēdzams, ka atbildētāja rīcība, ieslēdzot prasītāju viņas dzīvoklī, ir bijusi prasītāju apvainojoša darbība. Taču tiesas kolēģija atzīst, ka apvainojošām darbībām, lai tas būtu pietiekams pamats dāvinājuma atsaukšanai, ir jābūt vērā ņemamām.

[7.3.6] Apelācijas instances tiesas sēdē pēc prasītājas lūguma kā lieciniece tika nopratināta Inta Šūpulniece. No lieciniece liecībām izriet, ka viņa strādā par sētnieci mājā /adrese A/. Liecināja, ka viņa bieži iet pie prasītājas. Lai gan lieciniece liecināja, ka par prasītājas un viņas dēla nesaskaņām prasītāja viņai ir ne tikai stāstījusi, tajā pat laikā lieciniece liecināja, ka tieši pušu attiecības nav redzējusi un nav bijusi klāt. Par notikumiem 2015.gada 28.septembrī liecināja, ka viņa redzēja, ka piebrauc policija un "ātrā palīdzība", kas grib tikt iekšā prasītājas dzīvoklī. Lieciniece saprata, ka pa telefonu tika izsaukts prasītājas dēls. Tajā pat laikā lieciniece paskaidroja, ka šos notikumus ir vērojusi no trešā sastāva, jo viņai bija bailes iet tuvāk. Kad ieradās policija un mediķi, viņa prasītājas dzīvoklī negāja, kā arī pēc tam neaizgāja uz prasītājas dzīvokli.

Tiesas kolēģija atzīst, ka no minētajām liecībām izriet, ka lieciniece pati nekad nav redzējusi, ka atbildētājs rupji izturētos pret prasītāju. Līdz ar to tiesas kolēģija atzīst, ka liecinieces liecības neapstiprina faktu par rupju nepateicību no atbildētāja puses.

Ņemot vērā visu augstākminēto, tiesas kolēģija atzīst, ka lietā nav konstatēta apdāvinātā rupja nepateicība, proti, netika konstatēti pierādījumi, ka atbildētājs ar savu rīcību tīši būtu apdraudējis prasītājas dzīvību vai veselību, nodarījis mantiskus zaudējumus, vai atstājis viņu bezpalīdzības stāvoklī, ja bijis iespējams viņai palīdzēt. Līdz ar to tiesas kolēģija atzīst, ka prasītāja nav pierādījusi Civillikuma 1919.pantā norādītos pamatus dāvinājuma līguma atzīšanai par spēkā neesošu.

[7.4] No prasības pieteikuma redzams, ka prasītāja pieteikusi arī prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzības EUR 3000,00 piedziņu, jo atbildētāja prasībā norādītās darbības esot vērtējamas kā personisks aizskārums.

Pirmās instances tiesa, šo prasījumu noraidījusi, atzīstot, ka lietā nav pierādīts apstāklis, ka no atbildētāja puses pret prasītāju būtu noticis personiskais aizskārums, vai neatļauta darbība, kas būtu par pamatu morālā kaitējuma piedziņai no atbildētāja.

Lai gan no apelācijas sūdzības izriet, ka spriedums tiek pārsūdzēts pilnā apjomā, tas nesatur nekādas norādes, kādu iemeslu dēļ nav pareizs spriedums daļā, ar kuru noraidīts prasījums par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu. Līdz ar to tiesas kolēģija nepārvērtē pirmās instances tiesas secinājumus par morālā kaitējuma piedziņas noraidīšanu.

Izvērtējot visu iepriekš minēto, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesa vispusīgi un objektīvi ir novērtējusi lietas apstākļus un taisījusi tiem atbilstošu spriedumu, bet apelācijas sūdzības argumenti apstiprinājumu nav guvuši un nevar būt par pamatu celtās prasības apmierināšanai.

[8] Tā kā prasītāja /pers. A/ ir atbrīvota no tiesas izdevumu samaksas, tiesas kolēģija atzīst, ka prasības noraidīšanas gadījumā tiesas izdevumus, atbilstoši Civilprocesa likuma 42.panta nosacījumiem, uzņemas valsts.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 204.[1], 430., 432., 434.pantiem, Civillietu tiesas kolēģija

n o s p r i e d a

noraidīt pilnīgi /pers. A/ prasību pret /pers. B/ par dāvinājuma atsaukšanu rupjas nepateicības dēļ un morālā kaitējuma piedziņu.

Spriedumu var pārsūdzēt kasācijas kārtībā Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamentā 30 dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Rīgas apgabaltiesā.

Spriedums sastādīts 2019.gada 7. oktobrī.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja L.Volberga

Tiesnese I.Stuberovska

Tiesnese L.Pliča